

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра організації виробництва, бізнесу та менеджменту

МІНЕНКО СОФІЯ ІВАНІВНА

УДК 338.439.5:636.2.034

РЕФЕРАТ

дипломної магістерської роботи

**НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОКА НА ПРИКЛАДІ
СТОВ «ЗОЛОТІ ПРУДИ» ОЛЕКСАНДРІВСЬКОГО РАЙОНУ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

спеціальності 073 «Менеджмент»

(освітньо-професійна програма «Менеджмент і адміністрування»)

Харків – 2018

Дипломна магістерська робота є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук,
професор,
**Шабінський Олександр
Володимирович,**
Харківський національний
технічний університет
сільського господарства імені
Петра Василенка,
професор кафедри організації
виробництва, бізнесу та
менеджменту.

Захист відбудеться 20 лютого 2018 р. на засіданні
Державної екзаменаційної комісії у ХНТУСГ за адресою:
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, ауд. 105

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Актуальність теми.

Ринкова економіка України передбачає запровадження нових суспільно-економічних відносин, які ґрунтуються на різних формах власності і господарювання. Ефективність їх функціонування залежить від конкретних умов виробництва, матеріально-технічної бази, організаційної структури, методів управління. У зв'язку із становленням ринкової економіки відбулась зміна економічних відносин, яка суттєво позначилася на виробничій та економічній діяльності підприємств агропромислового комплексу. Найбільш вразливою галуззю виявилось тваринництво, а саме молочне скотарство.

Різке скорочення поголів'я, зменшенням обсягів виробництва продукції та зниженням її економічної ефективності все це є ознаками глибокої кризи молочного скотарства на сьогоднішній день. Значною мірою це зумовлено ресурсною незбалансованістю виробництва, погіршенням його технологічних параметрів, порушенням паритетних взаємовідносин між виробниками і переробниками молочної продукції.

Відсутність належної кормової бази, нестача та низька якість кормів, що негативно позначається на показниках відтворення стада та його продуктивності наразі залишається головною проблемою.

За останні роки було проведено ряд наукових досліджень стосовно цієї проблеми, але стан виробництва продукції тваринництва та його економічної ефективності продовжує залишатись на низькому рівні. Наразі саме ця галузь тваринництва потребує наукових розробок щодо

удосконалення організації виробництва, обґрунтування раціональних шляхів підвищення ефективності продукції молочного скотарства стосовно до конкретних умов. Комплексне дослідження проблем, пов'язаних з організацією та технологічним процесом виробництва, переорієнтацією його на кінцеві результати, зумовлює актуальність даного дослідження.

У розробку проблеми удосконалення організації виробництва та його інтенсифікації, підвищення продуктивності праці, раціонального використання ресурсного потенціалу, досягнення високої ефективності виробництва тваринницької продукції зробили внесок вчені-економісти С.В. Мочерний, С.П. Азізов, П.Т. Саблук, В.К. Терещенко, О.В. Шкільов, О.М. Шпичак, П.В. Щепієнко, В.Г. Андрійчук, В.В. Юрчишин та інші дослідники. Проте саме складність і багатогранність цієї проблеми зумовлюють необхідність проведення подальших досліджень у даній галузі. Актуальність проблеми розвитку молочного скотарства у приміській економічній зоні, що прилягає до обласного центру м. Краматорськ, в концептуальному плані зумовлена відсутністю науково-прикладних розробок для галузі регіону, перспективність якої при наявності місткості споживчого ринку не викликає сумніву.

Метою досліджень дипломної роботи є обґрунтування напрямів вдосконалення управління ефективністю виробництва та збуту молока для підвищення економічної ефективності сільськогосподарського підприємства молочного напрямку.

Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені наступні **завдання**:

- розгляд сутності категорії ефективності сільськогосподарського виробництва та особливостей

визначення рівня економічної ефективності виробництва молока;

- виявлення динамічних тенденцій змін організаційно-економічних характеристик підприємства;

- визначення впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на обсяг виробництва молочної продукції в підприємстві;

- ідентифікація внутрішньогосподарських резервів і розробка пропозицій щодо підвищення ефективності виробництва молока;

- оцінювання можливостей підприємства щодо використання виявлених резервів збільшення виробництва молока;

- обґрунтування необхідності виробництва конкретних обсягів молока для одержання заданого обсягу прибутку молочної галузі досліджуваного підприємства.

Об'єктом дослідження є процес підвищення економічної ефективності виробництва і реалізації молока в сільськогосподарському підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні, аналітико-дослідницькі та проектно-рекомендаційні аспекти організації ефективного виробництва молока в сільськогосподарському підприємстві.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дипломного дослідження є положення економічної теорії, менеджменту, законодавчі та нормативні акти органів державної влади України, наукові розробки і публікації вітчизняних і зарубіжних учених-економістів з питань розвитку та функціонування молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах.

Поставлені в дипломній магістерській роботі завдання вирішувались за допомогою таких методів дослідження: абстрактно-логічний (теоретичні

узагальнення, розробка моделей, схем формування і розвитку шляхів вдосконалення управління ефективністю виробництва та реалізацією продукції підприємства, формулювання висновків); графічний (наочного зображення схем стану розвитку молока, формування інфраструктури ринку молока); розрахунково-конструктивний (обґрунтування і розрахунок натуральних і вартісних показників виробничих витрат на вирощування ВРХ); статистико-економічний (аналіз розвитку і оцінка ефективності галузі молочного скотарства) та ін. Достовірність отриманих результатів, висновків і пропозицій підтверджується розрахунками, застосуванням значного фактичного матеріалу.

Інформаційною базою досліджень при підготовці дипломної роботи були матеріали Державної служби статистики України та Донецького обласного управління статистики, нормативні акти України, спеціальна економічна література, літературні джерела з агробізнесу, менеджменту в сільському господарстві, звітні дані СТОВ «Золоті Пруди», матеріали періодичних видань, довідково-інформаційні матеріали, результати власних спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретично-методичному обґрунтуванні та прикладному опрацюванні напрямів та шляхів вдосконалення управління ефективністю виробництва та збуту молочної продукції господарства. А саме:

удосконалено:

- ідентифікацію системи заходів з підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності господарства на основі обґрунтування необхідності виробництва конкретних обсягів молока для одержання заданого прибутку досліджуваного підприємства;

набуло подальшого розвитку:

- визначення напрямів удосконалення економічних взаємовідносин підприємств з виробництва і переробки молока шляхом створення інтеграційного кластеру сільськогосподарських підприємств району для більш вигідного виробництва та реалізації продукції;

- виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення виробництва продукції на основі визначення тенденцій запровадження прогресивних технологій молочного скотарства, а також раціоналізації збутових процедур в напрямі підвищення прибутковості дослідженого напрямку спеціалізації підприємства.

Практичне значення одержаних результатів

Дипломна магістерська робота виконана на замовлення СТОВ «Золоті Пруди» Олександрівського району Донецької області. Висновки та пропозиції, одержані в процесі дослідження, спрямовані на створення і ефективне функціонування економічної діяльності господарства та на прийняття конкретних управлінських рішень щодо розробки шляхів вдосконалення управління ефективністю виробництва та реалізації молочної продукції підприємства.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень є основою для підвищення управління ефективністю виробництва та реалізації продукції господарства. Основні положення, найважливіші результати дослідження, висновки та пропозиції авторка магістерської роботи доповідала на загальних зборах сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Золоті Пруди». Результати досліджень опубліковані в віснику СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ (2017 р.), матеріалах VII Міжнародної науково-практичної конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (ХНТУСГ, 2016),

матеріалах VII Міжнародної науково-практичної конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (ХНТУСГ, 2016) та в матеріалах IV Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції (КНЕУ, 2017), які представлені в додатку.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Вона виконана на 111 сторінках комп'ютерного тексту, містить 25 таблиць та 16 рисунків. Список використаних джерел налічує 103 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи управління ефективністю діяльності в аграрних підприємствах» розглянуто: теоретичні основи поняття «економічної ефективності»; особливості поняття «ефективності» сільськогосподарського виробництва; поняття ефективності в дослідженні галузі скотарства; методичні засади оцінки ефективності молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах.

У другому розділі «Ефективність виробництва та реалізації молока СТОВ «Золоті Пруди» розглянуто: організаційно-економічна характеристика СТОВ «Золоті Пруди»; ефективність використання земельних, трудових, матеріальних та фінансових ресурсів підприємства; ефективність виробництва та реалізації молока на підприємстві.

У *третьому розділі* «Шляхи підвищення ефективності виробництва та реалізації продукції господарства» розглянуто: розвиток агропромислової інтеграції в молочному під комплексі; резерви збільшення виробництва молока і підвищення його економічної ефективності; перспективи розвитку молочної галузі.

ВИСНОВКИ

У дипломній магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення аспектів управління ефективністю виробничо-комерційної діяльності аграрного підприємства та запропоновані напрями підвищення економічної ефективності виробництва та реалізації молока СТОВ «Золоті Пруди». За результатами дослідження зроблені наступні висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. Економічна ефективність є однією із ключових категорій економічної науки, але вона ще не достатньо досліджена й сформульована дослідниками. Поняття «економічна ефективність» викликає дискусії у різних вчених-економістів, які розуміють і тлумачать його зміст по-різному. Немає єдиного погляду й на те, що саме вважати ефектом або результатом діяльності, і якими показниками можна його оцінити.

Найбільш поширеним є визначення, з яким погоджується більшість економістів, таке: «ефективність виробництва — відносний показник, що характеризує результативність виробництва у зіставленні з використаними виробничими ресурсами».

2. Молочна промисловість є однією з найбільших та найважливіших галузей агропромислового комплексу України. Від рівня її розвитку та стабільності

функціонування прямо залежить економічна і продовольча безпека держави, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків, а також рівень життя населення.

У розвитку продуктивних сил будь-якої країни значне місце відводиться молочній промисловості, яка визначається як великою соціальною значущістю продукції, що виробляється так і тим, що в процесі виробництва на її підприємствах специфічно поєднуються природні, кліматичні, економічні, геополітичні, соціальні та екологічні умови кожної країни. Вона має значний вплив на спеціалізацію окремих країн та їх регіонів на виробництві продовольства, розвиток міждержавних та міжрегіональних зв'язків, формування ефективних структур народногосподарських, агропромислових та промислових комплексів.

3. На всі галузі народного господарства мала вплив криза української економіки, яка не обминула і молочну промисловість. Основними проблемами молочної галузі можна назвати: застаріле обладнання та низький рівень технологічного оснащення молокозаводів; нерозвинена ринкова інфраструктура; низький рівень забезпеченості сировиною; невисока якість кінцевої продукції підприємств; обмеженість можливості широкого вибору асортименту через низьку якість сировини; зниження попиту на молочні продукти в зв'язку із низькою купівельною спроможністю населення області, сільських районів та сел; високий рівень конкуренції з боку потужних молокопереробних підприємств.

4. Сучасний стан ринку молока та молокопродуктів в Україні характеризується негативними явищами, по-перше скорочення обсягів виробництва молочної сировини і молокопродуктів; по-друге низька купівельна спроможність споживачів та зниження рівня споживання молокопродуктів; по-третє видача працівникам заробітної

плати у вигляді натуральної оплати; по-четверте локалізація регіональних ринків, що проявляється у значному коливанні цін на молокопродукти в різних районах країни та області.

5. Об'єктом дослідження є процес виробництва та реалізації молока в сільськогосподарському товаристві з обмеженою відповідальністю «Золоті Пруди» Олександрівського району Донецької області. Проаналізувавши господарську діяльність СТОВ «Золоті Пруди» було встановлено:

– Підприємство має соняшниківницько-зерновий виробничий напрям, так як у структурі товарної продукції питома вага рослинництва складає 86,7 % від загальної структури, в тому числі соняшнику – 42,3 %, зернових - 44,2 %. Частка молока у структурі товарної продукції складає 8,9 %.

– За досліджуваний період відбулося зростання таких показників: валова продукція сільського господарства (у постійних цінах) на 68,5 % (склала у 2016 році 15324,2 тис. грн), валова продукція сільського господарства (у поточних цінах) у 4 рази (склала у 2016 році 50942,5 тис. грн). В основному це сталось за рахунок суттєвого збільшення закупівельних цін.

Площа сільськогосподарських угідь за останні п'ять років не змінювалась та становила в 2016 році 3013 га, з них 2788 рілля. Такий стан свідчить, що господарство має розширений інтенсивний тип відтворення.

– Середньорічна вартість оборотних та необоротних активів за останні п'ять років збільшилась майже у 1,5 рази і складає у 2016 році 49450,2 тис. грн (за рахунок росту оборотних та необоротних активів за період, що аналізується).

За 2012 – 2016 рр. виручка від реалізації продукції зменшилась у 2,2 рази и становить 27951 тис. грн

Підприємство в 2016 році отримало прибуток у вигляді 11512 тис. грн. Рівень рентабельності виробництва в 2016 році склав 36,8 %.

- У період 2012 – 2016 рр. молоко для господарства було збитковою продукцією. Рівень збитковості становив - 2,6 %. Виробнича собівартість одиниці продукції за останні п'ять років зросла на 57% і становить 2408,1 тис. грн. Також збільшилась повна собівартість продукції на 70% і становить в 2016 році 2515,3 тис. грн. Рівень товарності в 2016 році становив 90,4 %, що на 0,5 відсоткових пунктів більше ніж у 2012 році. За рахунок незначного збільшення продуктивності тварин з 3382,4 кг/гол. у 2012 році до 3753,1 кг/гол в 2016 році спостерігається певне збільшення валового виходу: з 5987 ц у 2012 році до 6005 ц у 2016 році. При цьому виручка від реалізації зросла на 75 % і склала 2451,6 тис. грн в 2016 році.

Основними резервами підвищення виробництва продукції тваринництва є зростання поголів'я та продуктивності тварин. Зменшення яловості – це джерело росту поголів'я.

- У СТОВ «Золоті Пруди» кількість яловок складає 13 голів із наявних 160 голів (8 %). Середньорічна продуктивність їх менша на 14 ц./гол. Отже, резервом виробництва молока може бути 182 ц. А це дасть можливість господарству отримати додатково 82 191,2 грн виручки (за ціною 2016 року).

- Маржинальний аналіз грає велику роль в обґрунтуванні фінансових управлінських рішень в бізнесі. Беззбитковий об'єм виробництва молока для досліджуваного господарства складає 6526,1 ц, що на 8 % більше від фактичного показника 2016 р.

- На основі даних маржинального аналізу нами розраховано проект обґрунтування прибутку на рівні

13557,8 тис. грн. Його одержання можливе за умови доведення середньої продуктивності основного стада молочних корів до рівня 4500 кг.

За реалізації всіх проектних рекомендацій очікується зростання обсягів виробництва та, як наслідок, зниження собівартості одиниці продукції на 2,7% (запланована собівартість на рівні 449,5 грн). Рівень збитковості молока у 2016 р. складав -2,4%, за проектом на 2018 рік цей показник ефективності перетне 0-ву межу, і становитиме 0,5%, тобто молочна галузь підприємства перейде в статус прибуткової для досліджуваного господарства.

Багаторічні дослідження теорії та практики функціонування виробництва свідчать про ефективність і значення агропромислової інтеграції. Об'єднання виробництв супроводжується виникненням таких організаційних форм як кластерні утворення, що враховують економічні, соціальні та правові відносини в регіоні.

В розділі дипломного проекту обґрунтовані концептуальні засади та переваги створення кластерів для розвитку агропромислового комплексу району, визначені перспективні напрямки вивчення даної проблеми.

На основі проведеного дослідження, робиться висновок, що застосування кластерного підходу може стати дієвим засобом підвищення конкурентності, інноваційності та інвестиційної привабливості агробізнесу.

Таким чином, основними завданнями і напрямками щодо організації раціонального розвитку галузі молочного скотарства на підприємстві є:

- використання природних кормових угідь і культурних пасовищ для випасання худоби;
- оптимізація кормової бази для відгодівлі тварин;
- зменшення кількості ялових корів;
- підвищення продуктивності корів;
- створення інтеграційного кластеру

сільськогосподарських підприємств району для більш вигідного виробництва та реалізації продукції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Міненко С.І. Продовольча та економічна безпека держави/ С.І. Міненко, А.В. Бальдер // Матеріали V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції [«Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи», Харків: ХНТУСГ, 2011. — С. 221 – 223.

2. Міненко С.І. Впровадження інновацій у виробництво як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства/ С.І. Міненко // Вісник студентського наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту ХНТУСГ : збірник наукових праць. – Харків : ХНТУСГ, 2017. – Вип. 1 – С. 93 – 94.

3. Міненко С.І. Соціально-економічна ефективність агропромислових формувань / С.І. Міненко, А.В. Никоненко // Матеріали IV Всеукр. студ. наук.-практ. інтернет конф. [«Актуальні питання розвитку агробізнесу в Україні»], (20-21 квітня 2017 р.) / відп. за вип. М.М. Коцупатрій, О.О. Єранкін, О.Г. Бірюк. – К. : КНЕУ, 2017. – С. 22 – 23.

4. Міненко С.І. Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників як чинник їх конкурентоспроможності / С.І. Міненко, Н.А. Столенко // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції [«Ринкова трансформація економіки: стан,

проблеми, перспективи»], (07-08 квітня 2016 року). – Харків : ХНТУСГ, 2016. – С. 64 – 66.

АНОТАЦІЯ

Міненко С.І. Напрями підвищення економічної ефективності виробництва і реалізації молока на прикладі СТОВ «Золоті Пруди» Олександрівського району Донецької області

В дипломній магістерській роботі автором розглянуто теоретичні, методичні та прикладні аспекти управління ефективністю аграрних підприємств. Проаналізована динаміка ефективності виробничо-господарської діяльності СТОВ «Золоті Пруди». У роботі виявлені резерви збільшення виробництва молока у господарстві та запропоновано шляхи підвищення ефективності виробництва та реалізації молока. Авторкою обґрунтовано проект виробництва конкретних обсягів молока для одержання бажаного прибутку молочної галузі досліджуваного підприємства.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, корми, виробництво молока, молочне скотарство, продуктивність, ефективність, рентабельність, резерви.

SUMMARY

Minenko, S. I. The directions of increasing the economic efficiency of production and marketing of milk for example STOV «Zoloti Prudy», Olexandrivsky district, Donetsk region.

In the graduation thesis the work of the author considers the theoretical, methodological and applied aspects of management of the efficiency of agrarian enterprises. Analyses the dynamics of the efficiency of production and economic activities STOV «Zoloti Prudy». In the work, the reserves of

milk production increase in the economy were identified and ways to increase the efficiency of milk production and sales were proposed. The author substantiates the project of production of specific volumes of milk for obtaining the desired profit of the dairy industry of the investigated enterprise.

Key words: agricultural enterprises, milk production, dairy cattle, feed, productivity, efficiency, profitability reserves.

Комп'ютерний набір і верстка
С.І. Міненко

Підп. до друку 05.02.2018. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк
офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.0,9. Тираж 10 прим.
Замовлення № __

Надруковано в КП «Міська друкарня»
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ДК № 3613 від 29.10.2009р.